

וכן את היולדת בתוך שבוע ראשון – נראה שלכל הדעות אין להחמיר (עפ"י משנ"ב שם).
אין מתענים על שום צרה מהצרות כלל (או"ח רפח, ח).
נראה שבהרהור אין איסור להתפלל בשבת (חדושים ובאורים).

דף כ

כה. אלו ארחות חיים והנהגות החכמים הובאו בסוגיא?

לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארו.
לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר עושין לי נס – שמא אין עושין לו נס, ואם תימצא לומר עושין – מנכים לו מזכותיו.

רב אדא בר אהבה אמר לתלמידיו ששאלוהו במה הארכת ימים: מימי לא הקפדתי בתוך ביתי, ולא צעדתי בפני מי שגדול ממני, ולא הרהרתי במבואות המטונפות, ולא הלכתי ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין, ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי, ולא ששתי בתקלת חברי, ולא קראתי לחבירי בהכינתו / בחניכתו.

רפרם בר פפא סיפר על הנהגות רב הונא בזקנותו; ביום המעונן היו מוציאים אותו במושב מהודר לסייר בכל העיר, וכל כותל שהיה רעוע היה סותרו; אם יש אפשר לבעליו לבנותו – בונהו, ואם לאו – בנה לו רב הונא משלו; –

בערב-שבת לפנות ערב היה שולח שליח לשוק, וכל ירק הנותר אצל הגננים שלא מכרוהו, היה קונהו ומשליכו לנהר (והם צפים עם המים למקום אחר ומוציאים אותם בני אדם ואוכלים. רש"י) – כדי שלא יימנעו מלהביא לשוק לשבת הבאה. [ולכך לא היה מחלקם לעניים, כדי שלא יסמכו עליהם ולא יקנו ושמא לא ישתיר שם כלום ואין להם מה לאכול בשבת. וגם לא האכילם לבהמה, כי אין מאכילים מאכל אדם לבהמה]; –

המגן-אברהם (קעא) הביא הלכה זו, שאין להאכיל מאכל אדם לבהמה. ואולם כמה מן הפוסקים כתבו שלהלכה אין איסור בדבר (ע' בהרחבה במאור ישראל).

כאשר היה לו דבר רפואה, היה ממלא כוס ממנו ותולה על סף ביתו ואומר, כל הרוצה יבוא ויטול. ויש אומרים שהיה תולה כוס מים לכל החפץ ליטול ידיו, כדי שלא יאכלו ללא נטילה, משום מזיקים. כאשר היה נכנס לאכול לחם, היה פותח שער ביתו ואומר: כל הצריך יבוא ויאכל. אמר רבא: כולם יכול אני לקיים חוץ מזו, משום ריבוי בני החיל (עמ"הרש"א. וע' גם פסחים ה: ושבת קמז: שבמחוזא).

דף כא

כו. א. איזוהי מכת דבר שמתריעים עליו?

ב. מכת דבר בריחוק מקום – האם מתריעים עליו?

א. איזוהו דבר – עיר המוציאה חמש מאות רגלי (יהודים או נכרים. שו"ת הרמב"ם ס' ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה. וכן לפי חשבון זה בכל מקום ומקום, כגון תשעה אנשים מתוך אלף וחמש מאות, שמתו בשלשה ימים יום אחר יום. מתו ביום אחד או בארבעה ימים – אין זה דבר. רב נחמן בר רב חסדא גזר תענית בדרוקרת [עיר המוציאה חמש מאות רגלי] שיצאו ממנה שלשה מתים ביום אחד.

- [סבר כרבי מאיר שאמר שור נעשה מועד גם כשקירב שלש נגיחותיו ביום אחד, ודלא כרבי יהודה].
ישנה דעה הסוברת שאין מתריעים על הדבר כלל, שגזרה היא (ר' חנן בן פיטום משום רבי עקיבא. כב. ובר"ש).
א. הלכה שאין מתריעים אלא במתו בשלשה ימים ולא ביום אחד (או"ח תקעו, ב).
ב. דוקא אנשים בריאים, לא זקנים ונשים וכד' חלושי-מוזג (פוסקים, עפ"י הירושלמי).
ג. עתה אין מתענים כלל בשעת הדבר, משום שהגוף יותר פגיע כשאינו אוכל ושותה (פוסקים).

מסופר על מכת מוות שארעה בחזירים וגזר רב יהודה תענית. ופרשו, הואיל ודומים מעיהם לשל בני אדם לכך חששו, אבל אין מכאן ראיה למכה המשולחת במין אחד שהיא משולחת בכל המינים.
כל שכן שאם מתו נכרים בדבר – יש לגזור תענית (תוס'). ויש חולקים וסוברים שמכה המשולחת מן השמים לאומה אחת אינה בהכרח פוגעת באומה אחרת (ער"ן וקרן אורה. וע' בשבת לב. מחלוקת רב ושמואל).

ב. שמואל גזר תענית בעירו (נהרדעא שבבבל) על מכת מות שהיתה במקום מרוחק בבבל (בי-חוזאי), בנימוק שאין מעברות ומחיצות בין שני המקומות, ועלול הדבר לעבור לשם. ופרשו, לפי שמצויות שיירות ההולכות מכאן לכאן והדבר עלול להתלוות עמהן.
רב נחמן גזר תענית בבבל על מגפת-מות שארעה בישראל; אם גבירה לוקה שפחה לא כל שכן? [אבל 'שפחה' ו'שפחה' – לא, כשארן שיירות ההולכות מכאן לכאן].

דף כב

- כז. א. שדפון וירקון ארבה וחסיל – מתי מתריעים עליהם?
ב. מתי מתריעים על חיה רעה?
ג. מתריעים על החרב – כיצד?
ד. האם היחיד ראוי לסגף עצמו בתענית על פורעניות המתרחשות ובאות?
א. על אלו מתריעים בכל מקום, על השדפון ועל הירקון ועל ארבה וחסיל. רבי עקיבא אומר: על השדפון ועל הירקון בכל שהוא. ארבה וחסיל, אפילו לא נראה בארץ ישראל אלא כנף אחד – מתריעים עליהם. מעשה שירדו זקנים מירושלם לעריהם וגזרו תענית על שנראה כמלא פי תנור [בפת, ונסתפקו בשיעורו המדויק] שדפון באשקלון.
אפשר שרק בשיעור מלא-פי-תנור מתענים ועל כלשהו מתריעים, או אפשר שמתענים בכלשהו אלא מעשה שהיה כך היה (עפ"י רש"י).
על הגובאי מתריעים בכל שהו (אך לא על החגב, שמיעוטו מצוי בשדות ואינו מכלה אותן). רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף על החגב (יט:).
[מסופר בגמרא (כא:): שאמרו לו לרב יהודה: באו חרקי הארבה. גזר תענית. אמרו לו: אינם מפסידים את היבול. אמר להם: וכי צידה הביאו עמהם שלא יפסידו את התבואה?!].

ב. חיה רעה שאמרו – בזמן שהיא משולחת (מן השמים) מתריעים עליה. אינה משולחת – אין מתריעים עליה. איזוהי משולחת; נראתה בעיר ביום – משולחת. נראתה בלילה או נראתה ביום בשדה – אינה משולחת. ראתה שני בני אדם ורצה אחריהם – משולחת. נחבאת מפניהם – אינה משולחת. היתה עומדת, לא רודפת